

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ต่อเนื่องจากช่วงที่ 1 ซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (STOU) มหาวิทยาลัยเปิดแห่งประเทศไทยมาเลเซีย (OUM) มหาวิทยาลัยเปิดแห่งประเทศไทยฟิลิปปินส์ (UPOU) มหาวิทยาลัยเปิดแห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (HOU) และมหาวิทยาลัยเปิดแห่งประเทศอินโดนีเซีย (UT) โดยมีการติดต่อประสานงานและประชุมร่วมกันทั้งแบบเผชิญหน้าและผ่านระบบออนไลน์ โดยมีการประชุมร่วมกันในแต่ละช่วงของการวิจัย ดังนี้

1) ประสานงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยของมหาวิทยาลัยเปิดทั้ง 5 แห่ง เพื่อทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับขอบเขตการวิจัยผ่านทางออนไลน์

2) แต่ละประเทศศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ยกกรอบแนวคิดและข้อเสนอการวิจัย (ในขั้นตอนนี้ กรณีของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เมื่อยกร่างแล้วนำเสนอต่อสถาบันวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัย โดยยังไม่ผ่านขั้นตอนที่ 3 ซึ่งเป็นขั้นตอนถัดไป)

3) การประชุมร่วมกันระหว่างนักวิจัยของมหาวิทยาลัยเปิดทั้ง 5 แห่ง (แบบเผชิญหน้า) เพื่อปรับประเด็นต่างๆ ในข้อเสนอโครงการวิจัยให้สอดคล้องกัน เช่น ชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดการวิจัย ขอบเขตการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย เครื่องมือการวิจัย ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) นักวิจัยแต่ละประเทศนำประเด็นที่ได้จากการประชุมร่วมกันในข้อ 3) มาปรับแก้ให้สอดคล้องกัน

5) นักวิจัยแต่ละประเทศดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยมีการรวบรวมทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิในประเทศที่ตนเองสังกัด ส่วนในประเทศที่ศึกษาควบคุมไปนั้นเป็นการใช้ข้อมูลทุติยภูมิ

6) นักวิจัยแต่ละประเทศวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแต่ละประเทศที่ทำการศึกษา

7) นักวิจัยแต่ละประเทศจัดทำสรุปผลการวิจัยฉบับร่างที่ได้จากการศึกษาในช่วงที่ 1

8) สัมมนาร่วมกันระหว่างนักวิจัยจากมหาวิทยาลัย 5 แห่ง เพื่อนำเสนอผลการวิจัยของแต่ละคณะ (นักวิจัยแต่ละประเทศ) (1 วัน) แลกเปลี่ยนและระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายแรงงาน การพัฒนาสมรรถนะแรงงานอพยพ และประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาผลการวิจัยและร่างรายงานการวิจัย (1 วันครึ่ง)

9) นักวิจัยแต่ละประเทศดำเนินการปรับการนำเสนอรายงานวิจัยให้สอดคล้องกันตามผลที่ประชุมในข้อที่ 8)

10) นักวิจัยแต่ละประเทศจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

2. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตลอดจนผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายแรงงานและสมรรถนะแรงงาน และที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้การศึกษาระบบเปิดในการพัฒนาแรงงานทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อกำหนดกรอบการศึกษา รวมทั้งการทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างนักวิจัยของประเทศสมาชิก OU5 ในการกำหนดกรอบแนวคิดและขอบเขตการศึกษาที่สอดคล้องกัน และประเด็นคำถามในกรณีที่ต้องมีการเก็บข้อมูลจากผู้รับผิดชอบในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร รายงานของหน่วยงานราชการ/ เอกชน รายงานวิจัย และแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานนโยบายและมาตรการการเคลื่อนย้ายแรงงาน การพัฒนาสมรรถนะแรงงานที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายแรงงาน ตลอดจนผลที่เกิดขึ้น และการศึกษาระบบเปิด/ทางไกลที่เกี่ยวกับการพัฒนาแรงงานอพยพในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.3 ขั้นตอนที่ 3 การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยการสัมภาษณ์จากบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ 1) ประกอบด้วยผู้บริหาร/ตัวแทนของหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน นักวิชาการ และบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย และ 2) องค์กรที่เกี่ยวข้องกับแรงงานอพยพในประเทศไทย และตัวแทนแรงงานอพยพในประเทศไทย โดยตัวอย่างที่ใช้สัมภาษณ์ในการวิจัยทำการสุ่มแบบเจาะจง เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.4 ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิตามประเด็นที่กำหนดในวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) การดำเนินงานและผลการดำเนินงานนโยบายเคลื่อนย้ายแรงงานและสมรรถนะแรงงานของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ 2) นโยบายและมาตรการสมรรถนะของแรงงานและการดำเนินสำหรับการศึกษาในระบบเปิดในอาเซียน

2.5 ขั้นตอนที่ 5 การประชุมสัมมนาร่วมกันระหว่างนักวิจัยของมหาวิทยาลัยเปิด ทั้ง 5 แห่ง เพื่อสังเคราะห์ผลการวิจัยสำหรับการนำไปสู่การเสนอแนะประเด็นในการกำหนดนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสมต่อไป

3. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ที่ได้มีการพัฒนาร่วมกันระหว่างนักวิจัยจาก OU5 ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มต่างๆ ได้แก่ ผู้บริหาร/ผู้แทนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและมาตรการการเคลื่อนย้ายแรงงานผู้บริหาร/ผู้แทนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและมาตรการสมรรถนะแรงงานนักวิชาการเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการเคลื่อนย้ายแรงงานและสมรรถนะแรงงาน ผู้แทนสภาวิชาชีพ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับแรงงานอพยพ ผู้แทนแรงงานอพยพจากต่างประเทศ และผู้แทนสภาหอการค้าไทย (แสดงในภาคผนวก ก)

4. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 2 ข้อใช้ข้อมูลทั้งจากแหล่งทุติยภูมิ (กรณีประเทศไทยและ สปป.ลาว) ที่เป็นเอกสาร รายงานของหน่วยงานราชการ รายงานการวิจัย และแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากสื่อออนไลน์หรือเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (เฉพาะกรณีประเทศไทย)

สำหรับข้อมูลปฐมภูมิเก็บโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 ราย จากประชากรและตัวอย่าง 2 กลุ่ม (รายชื่อ หน่วยงานและตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์แสดงในภาคผนวก ข) ได้แก่

4.1 ประชากรกลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย ผู้บริหาร/ตัวแทนของหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน นักวิชาการ และบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามนโยบายและมาตรการการเคลื่อนย้ายแรงงานและสมรรถนะแรงงานของประเทศไทย

4.1.1 ผู้ให้ข้อมูล –โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงจากประชากร โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือตัวแทนหรือผู้รับผิดชอบโดยตรงในประเด็นที่ศึกษาของหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานของประเทศไทย ดังต่อไปนี้

- 1) กระทรวงแรงงาน 5 ราย ได้แก่
 - (1) กรมการจัดหางาน 3 ราย
 - (2) กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน 1 ราย
 - (3) กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน 1 ราย
- 2) สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานวิชาชีพตามข้อตกลงประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
 - (1) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (กระทรวงอุตสาหกรรม) 1 ราย
 - (2) กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (กระทรวงพาณิชย์) 1 ราย

(3) กรมอาเซียน (กระทรวงการต่างประเทศ) 1 ราย

(4) สมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับแรงงานวิชาชีพตามข้อตกลงประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2 แห่ง จากกลุ่มวิชาชีพต่อไปนี้

ก. สมาคมนักมัคคุเทศก์อาชีพแห่งประเทศไทย 1 ราย

ข. สภาการพยาบาล 1 ราย

(5) นักวิชาการจากสถาบันการศึกษาที่มีหน่วยงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายแรงงาน ระหว่างประเทศ

(1) มหาวิทยาลัยมหิดล 1 ราย

(2) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 1 ราย

(6) สมาคมผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง (สภาหอการค้าไทย) 1 ราย

4.2 ประชากรกลุ่มที่ 2 องค์กรที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าว และตัวแทนฝ่ายแรงงานต่างด้าว ประกอบด้วย

4.2.1 มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (Labor Right Promotion Network Foundation: LPN) ซึ่งเป็นมูลนิธิเอกชนที่ดำเนินการเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย 1 ราย

4.2.2 ตัวแทนแรงงานต่างด้าวจากประเทศเมียนมา 3 ราย ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้มีการสัมภาษณ์ เฉพาะตัวแทนแรงงานอพยพจากประเทศเมียนมา โดยผ่านการประสานงานจากมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN) เนื่องจากมีปัญหาในการเลือกตัวแทนแรงงานต่างด้าวจากประเทศอื่น โดยเฉพาะสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกัมพูชา ทราบจากผู้บริหารของมูลนิธิดังกล่าวว่ายังไม่มีกรรวมตัวกันชัดเจน ดังเช่นแรงงานจากประเทศเมียนมา จึงมีข้อจำกัดในการได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นตัวแทนแรงงานต่างด้าวของ ทั้งสองประเทศ (สปป. ลาว และกัมพูชา)

ข้อมูลที่สัมภาษณ์หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ ขั้นตอน และวิธีการดำเนินการในทางปฏิบัติตามนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้อง ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะการดำเนินงานเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ (เข้าและออก) การพัฒนาสมรรถนะแรงงานเพื่อรองรับ การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ และรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของไทย โดยครอบคลุม แรงงานไร้ฝีมือ มีฝีมือ และแรงงานในกลุ่ม 8 วิชาชีพตามข้อตกลงยอมรับร่วมกันในเรื่องคุณสมบัติของนักวิชาชีพ อาเซียน (Mutual Recognition Arrangements: MRAs) สำหรับในส่วนของการสัมภาษณ์ตัวแทนแรงงานต่าง ด้าวประเด็นการสัมภาษณ์เป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการเคลื่อนย้ายแรงงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ ของภาครัฐและตาม MOU การคุ้มครองและสวัสดิการ การพัฒนาฝีมือแรงงาน (ความต้องการ เนื้อหา ช่องทาง และโอกาส) ทั้งนี้ ประเด็นข้อมูลที่สัมภาษณ์จะพยายามให้มีความเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาสมรรถนะแรงงานอพยพ

ผ่านระบบการศึกษาแบบเปิดว่ามีโอกาสและความเป็นได้ รวมทั้งวิธีการและเนื้อหาในการออกแบบการเรียนการสอนได้อย่างไรบ้าง เพื่อนำมาใช้ประกอบการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากข้อมูลทฤษฎีและปฐมภูมิตามประเด็นที่กำหนดในวัตถุประสงค์การวิจัย และกรอบแนวคิดการวิจัย คือ

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานตามนโยบายและมาตรการการเคลื่อนย้ายแรงงานและสมรรถนะแรงงาน โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบด้วย

5.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งที่ได้จากข้อมูลทฤษฎีและปฐมภูมิเกี่ยวกับผลการดำเนินงานตามนโยบายและมาตรการการเคลื่อนย้ายแรงงานและสมรรถนะแรงงานของประเทศไทย

5.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อมูลทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินงานและผลการดำเนินงานตามนโยบายและมาตรการการเคลื่อนย้ายแรงงานและสมรรถนะแรงงานของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

5.2 การศึกษานัยของนโยบายและสมรรถนะแรงงานและการดำเนินสำหรับการศึกษาาระบบเปิดในอาเซียน เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากผลการวิเคราะห์ในข้อที่ 1) ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้ในบทที่ 1

